

OD REDAKCJI

Badania nad funkcjonowaniem rodziny prowadzone na gruncie pedagogiki i jej subdyscyplin, a szczególnie pedagogiki rodziny, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej czy pedagogiki społecznej, służą nie tylko rozwojowi wiedzy o rodzinie, ale przede wszystkim podniesieniu jakości pomocy i wsparcia rodziny. Tempo i zasięg zmian, które dokonują się w socjokulturowym kontekście rodziny oraz zakres problemów związanych z życiem małżeńsko-rodzinnym i wychowaniem dzieci we współczesnej rodzinie są motywem i wyzwaniem dla wielu badaczy. Jednym z kluczowych zagadnień w tym obszarze badań jest funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w rolach rodzicielskich oraz zagadnienie relacji wewnątrzrodzinnych, które jako przedmiot poznania mają bogatą tradycję badań w pedagogice i wciąż budzą duże zainteresowanie, m.in. z uwagi na znaczenie rodzicielstwa w rozwoju dzieci i dorosłych oraz przemiany dokonujące się w modelach rodzicielstwa i relacjach rodzinnych.

W 2023 roku odbyły się dwie konferencje z cyklu „Rodzina w teorii i praktyce pedagogicznej” zorganizowane przez pracowników Katedry Pedagogiki Rodziny Instytutu Pedagogiki KUL. Pierwsza pt. „Rodzicielstwo – urzeczywistnione, zagrożone, zaniedbane. Pedagogiczne interpretacje w świetle Karty Praw Rodziny w czterdziestą rocznicę jej wydania” (20 marca 2023 r.) i druga – „Wychowanie w rodzinie: teoria i badania. W 20 rocznicę śmierci ks. Józefa Wilka” (7 listopada 2023 r.). Konferencje miały na celu m.in. wymianę doświadczeń i podjęcie dyskusji nad rodzicielstwem i relacjami wewnątrzrodzinnymi w kontekście identyfikacji tego, co zmienne bądź stałe, istotne i nienaruszalne, wynika z natury oraz istoty małżeństwa i rodziny, a swoje uzasadnienie znajduje w założeniach antropologii filozoficznej. Warto też nadmienić, że w dobie nieustannych i globalnych zmian utrzymanie balansu między stałością i zmiennością w atrybutach fenomenów życia rodzinnego wymaga nieustannie oglądu naukowego i okazuje się ważnym przedmiotem badań i refleksji naukowej.

Do powyższych zagadnień nawiązuje treść niniejszego numeru *Roczników Pedagogicznych*. Znajdują się w nim artykuły, będące zapisem referatów pierwszej konferencji oraz te, których problematyka zorientowana jest wokół zagadnień rodzicielstwa i relacji rodzinnych.

W pierwszym artykule zatytułowanym *Obraz rodziny znajdujący odzwierciedlenie w Karcie Praw Rodziny* autorka, Edyta Zawadzka, podkreśla, że w dokumencie tym przedstawiona jest uporządkowana koncepcja praw o charakterze uniwersalnym, skierowana do rządów państw, międzynarodowych wspólnot i samych rodzin. Nadmienić trzeba w tym miejscu, że w roku 2023 mija czterdziesta rocznica ukazania się *Karty Praw Rodziny* (KPR). Papież Jan Paweł II w Adhortacji Apostolskiej *Familiaris consortio* (n. 46) podjął życzenie Synodu i zobowiązał Stolicę Apostolską do opracowania tego dokumentu. Współczesne odczytanie *Karty* umożliwia jednoznaczne potwierdzenie tego, co w wymiarze praw rodziny jest stałe i niezbywalne, mimo upływu czasu. Autorka artykułu, na bazie praw rodziny przedstawionych w *Karcie*, podjęła próbę rekonstrukcji obrazu rodziny, a w zasadzie – ustalenia pola semantycznego dla pojęcia „rodzina” uwzględniając perspektywę pedagogiczną. Efekt autorskich analiz zawarty jest w artykule.

Wprowadzeniem do problematyki rodzicielstwa podejmowanej w kolejnych tekstach jest artykuł Bożeny Matyjas: *Współczesne rodzicielstwo w perspektywie pedagogiki*. Autorka dokonuje w nim syntezy pedagogicznego oglądu rodzicielstwa, wskazując na podstawowe zagadnienia dotyczące rozumienia, atrybutów rodzicielstwa, rodzaju, uwarunkowań funkcjonowania w rolach rodzicielskich oraz rozwojowego wymiaru ról rodzicielskich. Na problem odpowiedzialnego rodzicielstwa zwraca uwagę Magdalena Parzyszek w artykule *Odpowiedzialne Rodzicielstwo. Wartość czy problem edukacyjny?* Autorka prezentuje w nim rezultaty badań nad odpowiedzialnym rodzicielstwem, przeprowadzonych wśród studentów KUL. W założeniach teoretycznych i interpretacji uzyskanych wyników odwołuje się do tez personalizmu chrześcijańskiego i nauczania papieskiego. Artykuł Karoliny Skarbek i Małgorzaty Kierzkowskiej *Bonusowe rodzicielstwo – zasoby, wyzwania i zagrożenia związane z rodzicielstwem przybranym w rodzinie patchworkowej* prezentuje analizę danych jakościowych uzyskanych za pomocą wywiadów z rodzicami. Autorki wnioskuje, że w odniesieniu do „bonusowego rodzicielstwa” można wyodrębnić kategorie: wchodzenie w rolę bonusowego rodzica – wyobrażenia a rzeczywistość, złożoność struktury rodziny zrekonstruowanej w kontekście peł-

nionych ról rodzicielskich, wychowanie w kontekście skomplikowanego systemu relacji rodzice–dzieci, organizacja życia codziennego i spędzanie czasu wolnego.

Emilia Mazurek w artykule *Konflikt roli rodzicielskiej z rolą chorej doświadczany przez kobiety mierzące się z chorobą nowotworową* podejmuje temat funkcjonowania w roli rodzicielskiej w sytuacji choroby onkologicznej. Autorka omawia wymiary (obszary) konfliktu ról (matki i osoby chorej), którego źródłem jest choroba nowotworowa. Jest to problematyka trudna, istotna społecznie oraz z punktu widzenia teorii i praktyki pedagogicznej. Autorka w końcowej części tekstu postuluje konieczność wzbogacenia programów kształcenia akademickiego pod kątem pracy z rodzinami dotkniętymi problemem choroby onkologicznej.

W artykule zatytułowanym *Samowspółczucie w procesie wychowania. Perspektywa parentologiczna* Ewa Rojewska podejmuje refleksję nad znaczeniem samowspółczucia rodzica w procesie wychowania dziecka i kształtowania jego zachowań. Dowodzi, że stanowi ono swoiste zasoby rodzica oraz sprzyja lepszemu, efektywniejszemu funkcjonowaniu w roli rodzicielskiej.

Danuta Opozda w artykule *Zmiany w wychowaniu w rodzinie w opinii osób w okresie późnej dorosłości. Komunikat z badań* omawia wyniki badań prowadzonych wśród osób, które mają już dorosłe dzieci i w większości przypadków funkcjonują w roli babci i dziadka. W artykule przedstawia m.in. subiektywne interpretacje badanych osób, ich oceny i porównania dotyczące wychowania współcześnie i dawniej, w czasach kiedy badani pełnili role rodzicielskie wobec własnych jeszcze małych dzieci.

Problematykę dialogu rodzicielskiego jako zadania i wyzwania wobec dorastających dzieci podejmuje Urszula Gruca-Miąsik w artykule *Komunikaty rodzicielskie w kontekście samooceny nastolatków*. Autorka podkreśla znaczenie komunikacji wewnątrzrodzinnej w rozwoju relacji rodzic–dziecko, a szczególną uwagę zwraca na jej znaczenie w kształtowaniu samooceny nastoletniego dziecka. Egzemplifikacją tego co do znaczenia komunikatów rodzicielskich dla formowania samooceny są zaprezentowane w tekście wyniki badań.

Przyjmując założenia fenomenologiczno-hermeneutyczne, Joanna Żeromska-Charlińska przedstawia problem braku ojca w rodzinie w biografii osoby badanej. Artykuł zatytułowany *Doświadczenie kryzysu braku ojca jako przejaw egzystencjalnego uczenia się z perspektywy dorosłego dziecka. Wstępne wyniki badań* jest studium przypadku i analizą narracji doświadczeń badanego ujętych w perspektywie temporalnej.

Problematykę relacji między rodzeństwem przedstawia Piotr Alfred Gindrich, wskazując na jej specyfikę z racji tego, iż jedno z rodzeństwa dotknięte jest niepełnosprawnością. W artykule *Psychospołeczne funkcjonowanie osób sprawnych mających rodzeństwo z niepełnosprawnością – zarys problemu* autor na podstawie przeglądu badań analizuje determinanty psychospołecznego funkcjonowania sprawnego rodzeństwa oraz relacji z bratem lub siostrą.

W artykule *Kompetencje społeczne a poczucie samotności młodych dorosłych* Joanna Wrótniak, odwołując się do wyników badań własnych, podejmuje się odpowiedzi na pytanie o związek między kompetencjami społecznymi studentów a ich poczuciem samotności.

Zbór artykułów zamyka tekst *Wsparcie społeczne rodzin uchodźców z Ukrainy przebywających w Polsce w wyniku wojny – analiza problemu w optyce pedagogiki społecznej*. Artykuł prezentuje kwestie specyfiki wsparcia społecznego udzielonego uchodźcom z Ukrainy. Autorzy – Jadwiga Daszykowska-Tobiasz i Zbigniew Babicki – podejmują refleksję w tym zakresie odwołując się do danych uzyskanych w toku wywiadów przeprowadzonych z sześcioma uchodźcami.

W końcowej części numeru, w opracowaniu Patrycji Leśniak-Walczuk, znajduje się recenzja książki *W trosce o integralność rodziny. Wybrane zagadnienia z zakresu poradnictwa oraz psychoterapii*, która ukazała się pod redakcją Andrzeja Ładyżynkiego w 2023 roku oraz sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Rodzicielstwo – urzeczywistnione, zagrożone, zaniedbane. Pedagogiczne interpretacje w świetle Karty Praw Rodziny w czterdziestą rocznicę jej wydania*, która odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim 20 marca 2023 roku.

Wszystkim Autorom i Recenzentom w imieniu Zespołu redakcyjnego składam podziękowania za włożoną pracę, sugestie do dalszych badań oraz rekomendacje dla praktyki pedagogicznej. Czytelnikom zaś życzę inspirującej lektury.

Dr hab. Danuta Opozda, prof. KUL
Redaktor naukowy numeru